

Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave upućene primedbe i sugestije u vezi sa novim Nacrtom zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina

Sastanak
Koordinacije
sa ministarkom
Anom Brnabić

32 Minority News

mesečni bilten o životu manjinskih zajednica u Srbiji

januar 2017

**Sivaček:
Malobrojne
zajednice
ne mogu da
iskoriste
sva prava**

**Održan seminar
o pravu
na informisanje
manjina**

**Rusinska zajednica
proslavila svoj
nacionalni
praznik**

IZDVAJAMO

Konferencija o bilateralnim odnosima i položaju manjina

Forum za etničke odnose je 13. januara organizovao regionalnu konferenciju o bilateralnim odnosima Republike Srbije sa susedima i položaju nacionalnih manjina. Konferencija je organizovana kao deo projekta pod nazivom „Status manjinske politike i evropski pregovori i uloga bilateralnih odnosa“, uz podršku Fondacije za otvoreno društvo i ambasade Velike Britanije u Srbiji.

Seminar posvećen pravu manjina na informisanje

„Pravo na informisanje na jezicima nacionalnih manjina, pravo na obrazovanje na svim nivoima na maternjem jeziku kao i pravo na javnu upotrebu maternjeg jezika nisu bili dovedeni u pitanje ni u najtežim vremenima kroz koje su, posebno u bliskoj prošlosti, prolazili srpski narod i država“, rekao je Nino Brajović, državni sekretar za informisanje i medije u Ministarstvu kulture i informisanja.

Pokrajinski Zavod za ravnopravnost polova će podržavati manjinske zajednice

Direktorka Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost polova, Diana Milović, posetila je u utorak 24. januara 2017. godine Hrvatsko nacionalno vijeće u Subotici. Tom prilikom ona se sastala sa predsednikom Hrvatskog nacionalnog vijeća, Slavenom Baćićem, i njegovim saradnicama i saradnicima.

Održana konferencija za medije Saveza bačkih Bunjevaca

Savez bačkih Bunjevaca održao konferenciju za novinare, na kojoj su sumirali prethodnu godinu i govorili o planovima za tekuću godinu.

Ako imate pitanje vezano za funkcionisanje nacionalnih saveta nacionalnih manjina ili za oblast prava nacionalnih manjina rado ćemo pronaći i objaviti odgovor.

info@minoritynews.rs

UVODNIK 32

Složnost kojoj težimo

Navikli smo da još i u januaru sumiramo rezultate našeg rada i učinimo sve kako bismo isti u narednom periodu odradili što bolje. Međutim, ponekad se čini da je i pored najveće želje i napora da svoje obaveze ispunimo najprofesionalnije što možemo, dovoljan samo jedan novinski članak, koji nas doveđe u situaciju da se zapitamo kako radimo, da li dovoljno radimo i kako nas svet u tom kontekstu posmatra.

Naravno, mislimo na članak koji je objavio određeni britanski internet portal u kojem fotografije migranata upoređuju sa fotografijama iz logora za vreme Drugog svetskog rata. Članak nije ostavio ravnodušnim ni jednog stanovnika Srbije, a mnoge inostrane čitaocе zasigurno šokiranim.

Bez obzira na poslednje neslavno predstavljanje naše zemlje, ipak su priče koje su nastale tokom putovanja migranata kroz našu zemlju oplemenile mnoge duše. Na podjednak način kao što nas svake godine, 27. januara, uspomena na stradalog Srđana Aleksića natera da se zapitamo koliko i šta činimo da pomognemo prijatelju ili bilo kojoj osobi, pritom ne gledajući na nacionalnost. Mladi Srđan o tome nije razmišljao. Njegov život je prekinut u 26. godini dok je spašavao svog sugrađanina, Bošnjaka po nacionalnosti. Međutim, to Srđanu nije bilo važno. Važno je bilo pomoći i zaštiti.

Švetao primer hrabrosti, kakvu je imao mladi Srđan, trebalo bi da nas podstakne na plemenitost, ljudskost i humanost, koja se u ovim teškim vremenima ne sреće veoma često ili o kojoj se ne priča u dovoljnoj meri. A ona je ovde, prisutna, ne samo kad je u pitanju pomoći migrantima. Postoje mnogi pozitivni primeri međuetničkog suživota, za koje u našoj multinacionalnoj državi ima dovoljno prostora. Iskoristimo tu jedinstvenu šansu i pošaljimo u svet lepu poruku iz naše zemlje. Pojmovi multinacionalizam i multikulturalizam ostaće samo mrtvo slovo na papiru, ako iza njih neće stajati ni jedan konkretan primer. Nemojmo to dozvoliti.

U Srbiji žive pripadnici 30 različitih nacionalnih zajednica!

Malobrojne zajednice ne mogu da iskoriste sva prava

Počeci doseljavanja Čeha u Srbiju vezuju se za sredinu XIX veka, kad su, kako navodi mnogi izvori, bili u potrazi za boljim životom i većom slobodom. Najviše su se nastanjivali u Beogradu, gde su već 1868. godine osnovali prvo češko društvo u Srbiji – Češka beseda Beograd. Međutim, današnja češka zajednica je koncentrisana u Južnom Banatu, tačnije u opštini Bela Crkva. Po zadnjem popisu kao Česi izjasnilo se 1824 građanina. Na koji način je danas organizovana češka manjina razgovarali smo sa Jožem Sivačekom, predsednikom Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine u Srbiji.

Kako biste našim čitaocima predstavili Vašu nacionalnu zajednicu?

Češka nacionalna manjina u Srbiji praktično po broju bi se reklo izgledala bi dosta kompaktna zajednica. Međutim, to i nije tako. Unutar češke zajednice postoje određene različitosti koje mi poštujemo i želimo da se zadrže. Tri grupe Čeha žive na prostoru Republike Srbije. Jedna

grupa, ili bolje reći dve grupe su one koje su bile u austro-ugarskoj državi. To su Česi u Vojvodini i tu se razlikuju dva entiteta, jedan veći koji pripada katoličkom delu, a drugi deo je onaj specifičan češki, protestantski deo, husitski. Imamo čak i jedno selo koje je prošle godine slavilo 150 godina svoje češke crkve, a to je Veliko Središte. Treći deo češke zajednice je ispod Save i Dunava. To su

Česi koji su dolazili u vreme formiranja moderne češke države, koji su pomagali da ta država stasa, ubedjeni velikim slovenskim idejama i ostavili duboke tragove u samoj srpskoj državi. Ako pomenemo Františeka Zaha, koji je osnovao Vojnu akademiju, ili recimo Bajlonija, ovde u Beogradu, to će verovatno značiti mnogo. To su ljudi koji su ostavili i sebe i velika ubedjenja da se na

ovom prostoru može živeti bolje, lepše, slobodnije. Normalno, to su bile ideje iz nekog ranijeg vremena. Vremena su se izmenila, prohodnost ljudi i informacija je mnogo veća, tako da ova naša zajednica funkcioniše veoma liberalno, ljudi se kreću i izjašnjavaju kako žele.

Znamo da najveći broj pripadnika češke nacionalnosti živi u Beloj Crkvi. Koje institucije, udruženja deluju na području ove opštine, a vezane su za život Čeha?

Bela Crkva je postala središte češke zajednice, jer najveći broj Čeha u Srbiji živi na prostoru Južnog Banata. Ono što Belu Crkvu čini specifičnom jeste to, da je jedino u toj opštini češki jezik u službenoj upotrebi i to nam daje posebne određene mogućnosti i zbog toga je na neki način Bela Crkva postala središte ili kako volim da kažem prestonica Čeha u Srbiji. Unutar male opštine postoji Nacionalni savet koji smo zbog prethodno navedenog tu i locirali, takođe i Matica češka koja treba da objedini sva udruženja ili druge oblike građanskog organizovanja Čeha. Takođe postoji nekoliko udruženja, mi ih zovemo besede, dva u Beloj Crkvi, a jedno u selu Kruščica i Češkom Selu, koje je specifično i autentično naše češko selo.

Koje nacionalne praznike slave Česi u Srbiji?

Mi smo iskoristili pravo koje je dato nacionalnim savetima da odredimo neke praznike koje smatramo značajnim. Imamo dan Čeha, datum koji je vezan za Sv. Vlaha. Istina je da vuče na malo verski segment, međutim to je češki kralj iz X veka koji je potpuno jednak prihvaćen i u katoličkoj i u pravoslavnoj crkvi, tako da smo to i birali. Imamo Dan Nacionalnog saveta, dan kada je formiran Nacionalni savet, i tri praznika koja su vezana za jezik, za kulturu i za obrazovanje – Dan češkog jezika, Dan češke kulture i Dan obrazovanja. Smatramo da je taj segment uopšte u češkoj zajednici jako kvalitetno urađen i ovde želimo da budemo i ostanemo jedna obrazovana, kulturna i pismena nacija.

Na koji način matična država podržava češku nacionalnu manjinu u Srbiji?

Češka kao matična država čini za-

dnjih godina dosta velike napore da nam pomogne. To se pre svega ogleda u tome što je napravljen projektni program koji podržava građansku opciju i građanski oblik organizovanja češke zajednice. U tom smislu pomoći Češke se ogleda u projektima koji su vezani za ono što obično građanima treba, a takođe i za neke druge veće projekte u sferi obrazovanja, kulture i medijske promocije. Češka je dosta uložila zadnjih godina u sredine u kojima žive pripadnici češke zajednice, tako da su recimo neke institucije na osnovu pomoći Češke republike, koje ne služe samo nama, već svim građanima, a posebno u opštini Bela Crkva, postale najrazvijenije institucije u tom smislu. Recimo, jedno selo koje nema ni hiljadu stanovnika ima kompletну kanalizaciju, kompletan vodovod, škola dobija potpuno novu salu itd. To je nešto što zaista zalužuje pažnju i mi se zbog toga zahvaljujemo Češkoj republici.

A na koji način naša država pomaže češku manjinu i kako ste zadovoljni položajem vaše manjine u poređenju sa ostalim manjinama koje žive u našoj državi?

Pomoći Srbije je malo drugačija. To je institucionalizovana pomoć, kroz normativno regulisanje i ta pomoć je sada usmerena više ka kolektivitetu i ka institucijama. Malobrojna zajednica, kao što je naša, ne može sve to da iskoristi i u tom delu možda postoje neke rezerve ili neki drugi oblici, koje bismo voleli na drugi način da iskoristimo. Što se tiče same normativne regulative, Srbija je učinila velike napore i mi to svugde kažemo da je Srbija jedna od prvih evropskih zemalja koja je na ovaj način uredila pitanje nacionalnih zajednica. Koliko smo zadovoljni ili ne to je pitanje za sebe, jer postoji različitost između samih nacionalnih zajednica i, naravno, ta specifičnost se ogleda i u mogućnosti korišćenja svega onoga što država Srbija pruža.

Kakvi su odnosi sa drugim nacionalnim savetima?

Odnosi sa drugim nacionalnim savetima su u najmanju ruku različiti. Postoji, slobodno ću reći, jedan austizam nacionalnih zajednica u okviru Republike Srbije. Zajednice su dosta zatvorene i okrenute same sebi, rešavaju svoje probleme, i ne bih mogao reći da je saradnja na nekom vi-

sokom nivou. Osnovni oblik saradnje se sveo na neko telo koje zovemo Koordinacija. Otvoreno ću reći da to telo ne prepoznaje ni zakon, ni nikakva druga normativna akta, tako da je to dosta problematičan oblik organizovanja, jer nema do kraja završenu institucionalizovanu formu. Telo nema ni statut, ni poslovnik o radu i kako se često može čuti od nekih ljudi koji su duže u okviru Koordinacije, zasniva se najviše na dobroj praksi. Dobra praksa nije uvek dobar oblik organizovanja kada su u pitanju građanski, pa i neki drugi problemi, tako da saradnja, ako bih mogao da rezimiram, između nacionalnih saveta i u okviru nacionalnih zajednica nije na nekom nivou na kojem bismo možda očekivali da bude.

Kakva je situacija po pitanju informisanja Čeha na maternjem jeziku?

Češka zajednica može da se informiše na svom jeziku, s tim što se ovde susrećemo sa problemom kapaciteta i na koji način da to realizujemo. Zakon je dozvolio korišćenje jezika, informisanje, međutim kako je češka zajednica mala mi ne možemo razviti institucije za takav oblik rada. Posebno zbog toga što je deo tog informisanja vezan samo za lokalnu sredinu, konkretno u ovom slučaju za Belu Crkvu. To je jedan problem, ne vidimo se i ne čujemo po celoj zajednici, koja je disperzovana po celoj Srbiji, a drugi problem je mali broj pripadnika češke zajednice. Informisanje se više svodi na našu promociju, da kažemo sredini da smo tu, da imamo neke probleme ili da smo zadovoljni, nego što je to pravo informisanje zajednice o pitanjima koja bi bila interesantna za zajednicu.

Da li je najmlađim pripadnicima vaše manjine omogućeno izučavanje maternjeg jezika?

Češki jezik se izučava u našoj državi. To je jedna novina, koja je došla sa formiranjem nacionalnog saveta. Došli smo do toga da možemo da realizujemo obrazovanje na češkom jeziku, ne u celini, već samo u okviru predmeta Češki jezik sa elementima nacionalne kulture. To je izborni predmet koji se praktično primenjuje u određenim školama u opštini Bela Crkva i jednoj školi u Gaju, u opštini Kovin. Četiri škole imaju stotinak učenika, koji pohađaju ovaj predmet. Međutim, to svakako nije

dovoljno za neki ozbiljniji rad i ne pruža mogućnost daljeg korišćenja i nastavka obrazovanja na češkom jeziku. Ovaj vid izučavanja daje doprinos da se jezik ne zaboravi, da deca, odnosno mladi ljudi imaju neke informacije o svojoj istoriji i svojim korenima.

Mnoge nacionalne manjine se suočavaju sa problemom asimilacije koja utiče na smanjeni broj učenika koji pohađaju nastavu na maternjem jeziku i manje interesovanja za negovanje kulture i tradicije. Kako je situacija u Vašoj zajednici?

Asimilacija kao problem je prisutna, čak možemo reći i vrlo naglašena u našoj zajednici iz više razloga. Prvi razlog je što češka zajednica ovde živi i to je tradicionalna zajednica koja ima istorijat od skoro 200 godina. Najveći deo Čeha koji živi na prostoru Srbije su ljudi koji su treća, četvrta, pa čak i peta generacija Čeha. I sve to što smo zadržali više je tradicionalna, porodična vrednost, nego što je ono što čini celinu jednog entiteta i identiteta. Kada se govori o asimilaciji, mi nismo pod nekim pritiskom u smislu negativne asimilacije. Međutim postoji nešto što se oseća, ja to često nazivam i pozitivnom asimilacijom, što bi se moglo prevesti na sledeći način – niko nama ne zabranjuje da bude Česi, i sve je to u redu, ali nam ponekad neko iz neke sredine iz bilo kog razloga kaže: „ali bi bilo bolje da to bude i drugačije, onda biste imali neke druge prednosti.“ I tačno je, to se u nekim sistemskim pitanjima i institucijama oseća. Drugačije je ako ste pripadnik manjine, a drugačije ako ste pripadnik većinskog naroda ili grupacije koja ima veliki broj svojih članova. To je jedan problem asimilacije. Drugi problem asimilacije je mali broj ljudi koji se izjašnjavaju kao Česi. Tu su sada već mešoviti brakovi, mnogo toga se i kulturološki promenilo. Svako može da se opredeli kako hoće. Kao primer može poslužiti da je na popisu 2002. u Srbiji bilo 2211 Čeha, a na zadnjem popisu 1820 Čeha. Dakle, mi smo praktično izgubili 400 pripadnika. Mi znamo da su oni tu, ali ljudi su se po svom pravu opredelili drugačije, verovatno zbog nekog boljeg života, a ja ponekad kažem i zbog te pozitivne asimilacije.

Prošle godine je potpisana Protokol o saradnji i razumevanju sa odre-

đenim nacionalnim savetima. U čemu se ogleda suština ovog Protokola?

To je jedna novina u odnosima između određenih nacionalnih saveta. Na početku našeg razgovora smo rekli da ne postoje dovoljno dobri odnosi. Određeni nacionalni saveti su primetili da ne postoji jednakost unutar same manjinske zajednice. Nacionalne zajednice koje imaju veliki broj svojih pripadnika, normalno, vrše i drugačiji uticaj, ne samo preko svojih nacionalnih potreba, već se vrši i politički oblik organizovanja. To je taj deo koji malobrojne manjinske zajednice ne mogu da primenjuju na taj način. U jednom razgovoru i posle određenih ne tako dobrih iskustava u radu Koordinacije, par nacionalnih saveta je razmišljalo kako jednostavno da nađemo neko novo rešenje. Tako smo mi iz Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine, predsednici iz Nacionalnog saveta slovenačke nacionalne manjine i Saveza jevrejskih opština Srbije, zaključili da se mora pristupiti jednom obliku institucionalizovanog nastupa u smislu zaštite tih naših prava. Počeli smo da komuniciramo, da sagledavamo zajedničke probleme, tražili smo što je to što je zajedničko. I evo šta je zajedničko, šta čini suštinu tog Protokola o razumevanju i saradnji. Prvo, zaključili smo da malobrojne nacionalne zajednice ne mogu da imaju sve oblike organizovanja i da koriste sve ono što je država Srbija svojim normativnim i zakonskim aktima dala, pa to možemo da koristimo ako budemo nastupali zajednički, pa će poneki deo uraditi neka druga zajednica u korist svih. Drugi momenat je što je disperzija manjinske zajednice dosta velika. Mi smo okrenuti ka pripadniku manjinske zajednice, ali građaninu. Kod male zajednice od 2000-3000 ljudi, a koja je po celoj Srbiji, problem je okupiti je, tu je problem i komunikacija, problem je i obrazovanje, organizacija obrazovanja. Sledeći problem koji smo uočili jeste da deo nacionalnih manjina, čije se matične zemlje ne graniče sa Republikom Srbijom, imaju malo drugačije probleme u odnosu na one manjine koje su rubne. Vidite koje su zajednice potpisale ovaj Protokol o razumevanju i saradnji. Rekli smo da ćemo mi jednostavno rešavati one probleme i

ona pitanja naše egzistencije i opstanka našeg identiteta. Neki drugi pokušavaju da reše i neke druge stvari i probleme, ali mi to smatramo da je već politički oblik organizovanja koji ne bi trebalo da pripada radu nacionalnog saveta. Sledeći momenat koji smatramo značajnim jeste resurs obrazovanja. Neke zajednice koje imaju veliki broj pripadnika imaju celokupan sistem obrazovanja na svom jeziku, od predškolskog do akademskog obrazovanja. Mi smo uspeli da u školi imamo samo jedan predmet i to zato što i imamo jezik u službenoj upotrebi u jednoj opštini, a recimo slovenačka i jevrejska zajednica nemaju nigde jezik u upotrebi i jako teško opstaju u tim uslovima. Sam Protokol o razumevanju i saradnji je više regulisanje odnosa unutar manjinskih zajednica, nego što je to neki nastup ili jednostavno pokušaj organizacije za rešavanje nekih širih problema na nivou države. Smatramo da je država dala izuzetno dobar normativni okvir i stvar je svih nas koliko ćemo to moći, željeti i znati da iskoristimo. Ne bismo da učestvujemo u bilo kakvim republičkim oblicima organizovanja i to je sledeći momenat koji će izdvojiti kao poslednji. Mi nismo organizovani, nemamo političkih stranaka, partija. Jednostavno nastupamo kao zajednica, kao celina, čak se trudimo da nam taj segment nikako ne ugrozi manjinsku zajednicu. Ako bismo sad to rezimirali, Protokol o razumevanju i saradnji koji je izuzetno široko zasnovan, koji se zasniva na svim onim elementarnim ljudskim i manjinskim pravima, koje propagiraju od UN pa nadalje, ovde je trebalo da nađe ili treba da ima svoju aplikaciju u onom najkvalitetnijem obliku. To je novi pokušaj organizovanja i ono što nas ohrabruje, ova tri saveta, jeste da je još par nacionalnih saveta, kada je videlo kako to može da funkcioniše, izrazilo želju da nam pristupi. Tu postoje principi koje smo mi postavili, karakterišu ga javnost (Protokol je javan), transparentnost u smislu zajedničkog rada, nema više da se jedno priča, a drugo planira, i ono što je nama od velikog značaja je da svaka od zajednica zadržava svoje pravo da samostalno nastupa po onim elementima i pitanjima za koja smatra da su specifična. To bi bilo u najkraćem ono što čini suštinu.

Susedi i manjine

Izvor: Hrvatska riječ

Forum za etničke odnose je 13. januara u Aeroklubu u Beogradu organizovao regionalnu konferenciju o bilateralnim odnosima Republike Srbije sa susedima i položaju nacionalnih manjina. Konferencija je organizovana kao deo projekta pod nazivom „Status manjinske politike i evropski pregovori i uloga bilateralnih odnosa“, uz podršku Fondacije za otvoreno društvo i ambasade Velike Britanije u Srbiji.

Glavne teme konferencije su bile: stanje i perspektive bilateralnih odnosa Srbije i njenih suseda, članica EU (Hrvatska, Bugarska, Mađarska, Rumunija), značaj prava i položaja nacionalnih manjina za ove odnose, uticaj bilateralne i regionalne saradnje kao i prihvatanje evropskih pravnih tekovina o položaju nacionalnih manjina.

ZATEGNUTI ODNOSI I RANJIVE MANJINE

Konferencija je imala tri panela. U okviru prvog panela, tokom koga su predstavljeni projekat i sprovedeno istraživanje, uvodničar, Dušan Janjić, predsednik Forum-a za etničke odnose, istakao je da su odnosi između Srbije i suseda i dalje opterećeni istorijom i međusobnim razlikama. Janjić je kao posebno težak pro-

FORUM ZA ETNIČKE ODNOSE FORUM FOR ETHNIC RELATIONS

blem izdvojio i položaj novih nacionalnih manjina, koje se i dalje teško privikavaju na manjinski status. Prema rečima sledećeg govornika, Dejanu Radenkoviću, kada se govori o bilateralnim odnosima Srbije sa susedima, ključno pitanje je da li je i u kojoj meri kretanje ka EU kohezivni faktor koji doprinosi produbljivanju saradnje i jačanju poverenja između zemalja. U ovom delu konferencije govorio je i profesor na Fakultetu političkih nauka u Zagrebu, Dejan Jović, i pred-

sednica Helsinškog odbora u Srbiji, Sonja Biserko. Jović je rekao da se danas kretanje zemalja ka EU odigrava kao obrnuti proces, koji kao da dovodi do produbljavanja problema, te da bi možda nabolje bilo pristupiti zajedničkom ularsku preostalih zemalja Zapadnog Balkana u EU. Sonja Biserko je u svom izlaganju naglasila da se danas u uslovima podignutih tenzija teško može raspravljati o manjinama. Prema mišljenju Biserko, odnos Srbije ka susedima je neiskren i špekulantски, što se videlo iz odnosa prema Makedoniji, dok se Hrvatska stalno označava kao neprijatelj u kojem raste ekstremizam.

ŽIGMANOV: PREĆUTKIVANJE I NAPADI

Na drugom panelu ispred hrvatske manjine u Srbiji govorili su član međuvladinog odbora za praćenje realizacije sporazuma između Srbije i Hrvatske i zastupnik hrvatske zajednice u Narodnoj skupštini, Tomislav Žigmanov, i Darko Baštovanović iz Hrvatskog nacionalnog vijeća. Govoreći o aktuelnom položaju hrvatske zajednice u Srbiji Žigmanov je istakao da se ona danas suočava s nizom problema, kao i da su Hrvati u Srbiji prikazani kao subjekti čiji je krajnji cilj nanošenje štete državi u kojoj žive. Zastupnik hrvatske zajednice je podsetio da saradnja sa predstavnicima srpske ma-

njine u Hrvatskoj postoji i da je ona intenzivna, što se u javnosti prečukuje.

Žigmanov je istakao i da u srpskim medijima nije bilo vesti o tome da su čak četvorica sekretara u vlasti Andreja Plenkovića srpske nacionalnosti i da se nalaze na funkcijama koje su ključne za manjinsku problematiku.

BAŠTOVANOVIĆ: STANDARDI SU MINIMUM

Darko Baštovanović ispred HNV-a je nagnao je da se ne može govoriti o visokom nivou zaštite nacionalnih manjina kada država i dalje nije donela poseban zakon kojim bi se uredio položaj nacionalnih manjina, a postojeći zakon je donet u posve drugačijoj društvenoj i političkoj atmosferi i predstavlja zakon zemlje koje više nema. Osvrćući se na bilateralne odnose između Srbije i Hrvatske, Baštovanović je rekao da Hrvatska ima i ustavnu obavezu da štiti svoju manjinu i da su sva otvorena pitanja koja nisu rešena sa srpske strane pitanje nedostajuće političke volje.

Treći panel je bio posvećen odnosima Srbije sa Rumunijom i Bugarskom i na njemu su učestvovali predstavnici nevladinih organizacija bugarske zajednice, kao i predstavnici Vlaškog nacionalnog saveta.

Uspostavljanje mosta saradnje sa nacionalnim zajednicama i njihovim matičnim državama

Izvor: Pokrajinski zavod za ravnopravnost polova

Direktorka Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost polova, Diana Milović, posetila je u utorak 24. januara 2017. godine Hrvatsko nacionalno vijeće u Subotici. Tom prilikom ona se sastala sa predsednikom Hrvatskog nacionalnog vijeća, Slavenom Bačićem, i njegovim saradnicama i saradnicima. Sastanak je održan sa ciljem ostvarivanja zajedničke saradnje koja bi unapredila položaj žena iz nacionalnih manjina i otvorila mogućnost daljeg povezivanja i udruživanja sa matičnim zemljama. Osnovna ideja je afirmisati žene i ženska udruženja iz nacionalnih manjina i njihove potencijale u delatnostima kojima se bave. Direktorka Zavoda istakla je da su žene iz nacionalnih manjina dvostruko marginalizovane – i kao žene i kao pripadnice manjina, i da je neophodno utvrditi koja vrsta podrške im je

najpotrebnija kako bi se one osnažile u većinskoj zajednici.

„Manjinske nacionalne zajednice će uvek imati podršku Zavoda za ravnopravnost polova, Pokrajinske vlade i rodnih mehanizama, a naša namera je da ovu saradnju podignemo kako na nivo institucionalne međunarodne saradnje, tako i na nivo vlada matičnih zemalja pripadnika nacionalnih manjina. Cilj nam je da postignemo konkretnu saradnju između dve Vlade u ekonomskom i svim drugim vidovima osnaživanja položaja nacionalnih manjina koje žive na teritoriji Srbije. Naš sledeći korak je poseta Uredu za ravnopravnost spolova koji kao rodni mehanizam deluje u okviru Vlade Republike Hrvatske. Namerna je da utvrđimo zajedničke kapacitete i mogućnost saradnje za unapređenje položaja žena iz manjinskih zajednica”, rekla je direktorka Zavoda.

Predsednik Hrvatskog nacionalnog vijeća, Slaven Bačić, govoreći o položaju žena u njihovoj manjinskoj zajednici, napomenuo je da iako njihovo Vijeće u svom sastavu ima više žena nego što je to zakonskim kvotama propisano i da je u okviru njega formirano Poverenstvo za rodnu ravnopravnost, da su interni akti rodno diferencirani – ipak nedostaju praktični koraci ka afirmisanju rodne ravnopravnosti i podrška državnih rodnih mehanizama.

Predsednica Poverenstva za rodnu ravnopravnost, Hrvojka Stantić, istakla je da je i dalje veoma važno raditi na osnaživanju žena iz manjinskih zajednica da se uključe na rukovodeća mesta i celokupan proces odlučivanja, jer bez toga nema prave i suštinske rodne ravnopravnosti.

Na kraju sastanka dogovorena je buduća saradnja kroz zajedničke projekte.

Sastanak ministarke Ane Brnabić sa predstavnicima nacionalnih saveta nacionalnih manjina

Izvor: Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

UBeogradu je 31. januara održan sastanak ministarke Ane Brnabić sa predstavnicima Koordinacije nacionalnih saveta nacionalnih manjina.

Sastanku su prisustvovali predsednik Bošnjačkog nacionalnog vijeća, dr Sulejman Ugljanin, predsednica Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine, Ana Tomanova-Makanova, predsednik Izvršnog odabora Hrvatskog nacionalnog vijeća, Darko Sarić Lukendić, i pravni savetnik predsednika Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine, Emil Lulić.

Na sastanku je bilo reči o aktivnostima koje će u 2017. godini biti sprovedene u cilju što efikasnijeg ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Republici Srbiji. Posebna pažnja je posvećena radu na izmenama i do-

punama Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina i Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina.

Istovremeno, dogovorena je intenzivnija saradnja MDULS i Koordinacije na pripremama sednica republičkog Saveta za na-

cionalne manjine, kao i podrška Ministarstva u podizanju kapaciteta nacionalnih saveta, ali i jedinica lokalne samouprave, za pitanja od značaja za nacionalne manjine, posebno u vezi sa sprovođenjem Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina i evrointegracijama.

Predstavnici Koordinacije nacionalnih saveta nacionalnih manjina su se zahvalili ministarki Brnabić na izraženoj spremnosti da se zajednički radi na unapređenju kvaliteta života nacionalnih manjina u Republici Srbiji. Ministarka se takođe zahvalila predstavnicima Koordinacije na konstruktivnim temama koje su bile predmet sastanka i predložila da se ovakvi radni sastanci češće održavaju.

U martu predstavljanje Trećeg periodičnog izveštaja o primeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima

Izvor: Kancelarija za ljudska i manjinska prava

Direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Suzana Paunović, održala je 31. januara pripremni sastanak sa članovima delegacije Republike Srbije, koja će predstaviti Treći periodični izveštaj o primeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima UN Komitetu za prava čoveka u Zenevi 7. i 8. marta 2017. godine.

Paunović je podsetila da je Vlada Srbije na sednici 4. septembra 2015. godine usvojila Treći periodični izveštaj o primeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, za period 2011-2015. godine. Ona je upoznala članove da su Odgovori na dodatna pitanja u vezi sa Trećim periodičnim izveštajem o primeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima usvojeni na sednici Vlade 15. decembra 2016. godine, nakon čega su i prosleđeni Komitetu za prava čoveka. U odgovorima na dodatna pitanja UN Komiteta za prava čoveka date su informacije o merama koje država preduzima u naporima da obezbedi efikasno sprovođenje anti-diskriminatorskih politika, zatim o merama da se osigura efikasna istraga i gonjenje u slučaju krivičnih dela motivisanih mrž-

njom, uključivanja u obrazovanje i zapošljavanje ranjivih društvenih grupa, postignutim rezultatima u potrazi za licima nestalim tokom proteklih oružanih sukoba, ostvarivanju prava izbeglih i raseđenih lica, medijskim slobodama, učešću nacionalnih manjina u javnom životu.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima je međunarodni instrument o ljudskim pravima legislativnog karaktera. Njegovim odredbama utvrđena su individualna i kolektivna prava,

određene mere za nadzor nad njihovim poštovanjem i osnovan Komitet za ljudska prava koji nastoji da se ugovornice pridržavaju preuzetih obaveza. Pakt je usvojen i otvoren za potpisivanje i ratifikovanje, ili pristupanje, rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 2200 A(XXI) od 16. decembra 1966. godine, a stupio je na snagu 23. marta 1976. godine kada je potrebnih 35 država deponovalo instrumente o ratifikaciji ili pristupanju. SFRJ je ratifikovala Pakt zakonom od 30. januara 1971. godine.

Komitet je, takođe, upućen u mere koje država preduzima za zaštitu lica koja su lišena slobode, politikama za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, prevenciju torture, mučenja, navodi se u saopštenju.

Republika Srbija kao članica Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima ima obavezu da periodično podnosi izveštaje Komitetu za prava čoveka o zakonodavnim, sudskim ili drugim merama koje je usvojila radi primene odredaba Pakta, kao i napretku ostvarenom u uživanju zagarantovanih ljudskih prava.

Zadatak delegacije biće da članovima Komiteta pruži odgovore i uverenja da Republika Srbija poštuje obaveze preuzete ratifikacijom Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i da će preduzimati mere za rešavanje postojećih problema.

Na sastanku je izvršena interresorna podela nadležnosti i dogovorena strategija nastupa delegacije.

Srbija zemlja visokih standarda u poštovanju prava nacionalnih manjina

Izvor: Ministarstvo kulture i informisanja

Srbija je država koja neguje visoke standarde kada je u pitanju položaj nacionalnih manjina, koja se tim standardima ne hvali već ih istinski neguje kao temeljne vrednosti multi-kulturalnog i tolerantnog društva”, rekao je državni sekretar za informisanje i medije, Nino Brajović, u uvodnoj reči na jednodnevnom seminaru „Pravo na informisanje osoba koje pripadaju manjinama”, koji je u organizaciji Ministarstva kulture i informisanja u saradnji sa Evropskom komisijom održan juče u Beogradu.

Brajović je istakao da pravo na informisanje na jezicima nacionalnih manjina, pravo na obrazovanje na svim nivoima na maternjem jeziku kao i pravo na javnu upotrebu maternjeg jezika nisu bili dovedeni u pitanje ni u najtežim vremenima kroz koje su, posebno u bliskoj prošlosti, prolazili srpski narod i država.

„Prethodne godine, a taj trend će biti nastavljen i u 2017. za medije koji informišu na jezicima nacionalnih manjina iz republičkog budžeta i bu-

džeta AP Vojvodine izdvojeno je više sredstava nego za sve ostale medije, ne računajući budžetska izdvajanja za javne servise. Manjinskim medijima pripalo je oko 305.000.000 dinara, a svim ostalim medijima 215.000.000 dinara”, naglasio je Brajović.

On je kao posebno vrednu pomenuo činjenicu da Radio-televizija Vojvodine proizvodi i emituje programe na 13 jezika, po čemu je ovaj javni servis sigurno među jedinstvenim u svetu, a da je u 2016. godini 50 od 166 opština i gradova, ne računajući teritoriju AP Kosova i Metohije, izdvojilo novčana sredstva za konkurse za projektno sufinsaniranje medijskog sadržaja na manjinskim jezicima.

„Ministarstvo kulture i informisanja predložiće izmene Zakona o javnom informisanju i medijima kako bi lokalne samouprave bile obavezne da raspisuju konkurse i izdvajaju više novca za projektno sufinsaniranje svih, pa i manjinskih i višejezičnih lokalnih medija, jer se u praksi dešava da određeni broj lokalnih samou-

prava izdvaja malo ili nimalo novca za informisanje”, najavio je državni sekretar u Ministarstvu kulture i informisanja.

Seminar „Pravo na informisanje osoba koje pripadaju manjinama” organizovan je u cilju ispunjenja aktivnosti iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23, kao i Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

Pored Nina Brajovića, učesnicima su se obratili eksperți angažovani od strane Evropske komisije – predstavnici Saveta Europe, OEBS-a i renomiranih evropskih univerziteta. Oni su predstavili međunarodni regulatorni okvir, kao i primere najbolje prakse iz oblasti prava na informisanje osoba koje pripadaju manjinama.

Za učešće na seminaru prijavilo se preko 50 učesnika, predstavnika državnih organa, regulatornih i samoregulatornih tela, medijskih i novinarskih udruženja, nacionalnih saveta nacionalnih manjina i međunarodnih organizacija.

Primedbe i sugestije nacionalnih zajednica i Komiteta pravnika za ljudska prava na predlog Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina

Krajem novembra prošle godine predstavljen je Prvi izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina za prvi i drugi kvartal 2016. godine. Ubrzo nakon toga usledilo je i predstavljanje Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. Tom prilikom je Ministarstvo državne uprave i lo-

kalne samouprave pozvalo građane i stručnu javnost da se uključe u javnu raspravu koja je trajala do 28. decembra. Za sada se nadležno ministarstvo nije oglasilo povodom prispelih primedbi, niti je ocenilo u kakvoj atmosferi je vođena javna rasprava.

Nastojeći da doprinesu što boljem sprovođenju Akcionog plana, kao i iz-

radi delotvornijeg zakona, pojedine nacionalne manjine, kao i udruženja, sastavili su primedbe na Prvi izveštaj i Nacrtu zakona, odnosno izradili su sopstvene predloge zakona. Tekstovi ovih predloga, kao i primedbe u celosti objavljeni su na portalu Minority News, u odeljku Poglavlje 23. U ovom broju biltena predstavljamo ključne predloge i primedbe.

Mišljenje Komiteta pravnika za ljudska prava

Komitet pravnika za ljudska prava (YUCOM) u dostavljenom mišljenju ukazuje na neusklađenost pojedinih članova Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina i Nacrtom zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. Primedbe se odnose na 11 članova Nacrtu zakona.

U članu 2. koji se odnosi na definiciju nacionalne manjine navode da postojeća definicija definiše pojam nacionalne manjine u skladu sa subjektivnim i objektivnim kriterijumima i predviđa da ih ispunjava svaka grupa državljana RS koja je po brojnosti dovoljno reprezentativna, u dugotrajnoj je i čvrstoj vezi sa teritorijom RS, poseduje obeležja, kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest po kojima se razlikuju od većine i čiji se pripadnici odlikuju brigom da zajedno održavaju svoj zajednički identitet, uključujući kulturu, tradiciju, jezik ili religiju (član 2. zakona o Zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina). Teorijski „otvorena“ definicija nacionalne manjine omogućava punu slobodu manjinskih etničkih grupa da zahtevaju priznanje „etno-kulturnog“ identiteta i da na osnovu toga ostvaruju priznata prava. Međutim, u praksi to stvara probleme

koji ne moraju da pogoduju svrsi otvorenog pristupa u definisanju pojma nacionalna manjina, već naprotiv mogu da podstiču fragmentaciju identiteta i da ometaju ostvarivanje kolektivnih prava. Iz godine u godinu mogu da se „bude“, „konstruišu“ novi manjinski identiteti željni institucionalnog priznanja. To pogoduje dezintegraciji identiteta nacionalnih manjina koje ispunjavaju postojeće kriterijume. S tim u vezi sugerisu, da delotvorno uređenje položaja nacionalnih manjina zahteva ili nabranje nacionalnih manjina u budućem zakonu (to se može učiniti i u eventualnim promenama Ustava) ili utvrđivanjem tačnih, dobro promišljenih i jasno obrazloženih kriterijuma za priznavanje statusa nacionalne manjine.

Članom 4. je predviđena mogućnost organa vlasti u RS da preduzimaju mere radi obezbeđenja pune i efektivne ravnoopravnosti nacionalnih manjina i pripadnika nacionalnih manjina koje su u suštinski nejednakom položaju sa ostalim

građanima. Međutim, YUCOM navodi, da rešenja u ovom stavu suštinski ne definišu meru afirmativne akcije niti postavljaju cilj koji bi njome trebalo ostvariti. „Stav 5. se odnosi na osetljivo pitanje zastupljenosti nacionalnih manjina u predstavničkim vlastima na svim oblicima teritorijalno-političkog organizovanja. Postojeća rešenja u propisima koji regulišu lokalne, pokrajinske i državne izbore za odbornike, odnosno poslanike u skupštinama JLS, AP i RS ne garantuju zastupljenost „malobrojnih“ nacionalnih manjina. Da bi se ostvarila, propisala njihova zastupljenost potrebno je, kao što je već pomenuto, utvrditi ko ima pravo na ove mere (nabranjem ili određivanjem procenta). Bilo bi dobro, mada nije uslov da se Nacrtom propisu mere koje obezbeđuju zastupljenost manjina u predstavničkim telima.“

Članom 17. se ponavljaju načela ustanovljavanja instituta Nacionalnog saveta nacionalne manjine, što se u Obrazloženju i navodi. YUCOM smatra da su u proteklih 13 godina rada i prakse nacionalnih saveta, pored niza pozitivnih funkcija koja ova tela imaju, uočeni i problemi. Organizacije civilnog društva i stručnjaci su ukazivali na pitanja decentralizacije

NSNM i na mnoštvo problema u vezi sa njihovom organizacijom i radom. U vezi sa nadležnostima i radom NSNM oglašavali su se više puta Ustavni sud RS, Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka ličnosti, a i predstavnici NSNM su ukazivali na niz problema sa kojima se suočavaju prilikom izbora i naročito ostvarivanja nadležnosti.

Akcionim planom za Poglavlje 23 je to predviđeno (3.8.1.2. tačka 4) da se i Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina izmeni. Po njihovom mišljenju je racionalnije da se u Nacrту:

- Predloži decentralizacija NSNM, odnosno da se propiše način izbora, organizacije rada, nadležnosti i finansiranja manjinskih samouprava i na lokalnom (mesnom) nivou.

- Predloži način izbora NSNM na državnom nivou (centralna manjinska samouprava) jasno povezan sa prethodno izabranim članovima manjinskih samouprava u lokalnim zajednicama.

- Predlože nadležnosti i međusobni odnosi centralne i lokalnih manjinskih samouprava.

Organizacije civilnog društva predlažu da se uz minimalna pojedinačna odstupanja od rokova predviđenih za aktivnosti Akcionog plana za poglavljje 23 u delu posvećenom nacionalnim manjinama pristupi izradi zakona koji će urediti:

- Položaj i prava nacionalnih manjina (definicija; odlučivanje i učestvovanje u odlučivanju neposredno i preko izabranih predstavnika; kulturna autonomija; mere za obezbeđivanje pune ravнопravnosti (učešće predstavnika nacionalnih manjina

u političkom životu, srazmerna zastupljenost u organima i službama javne vlasti, ekonomsko osnaživanje); finansiranje kulturne autonomije; upravljanje javnom politikom (Savet za nacionalne manjine).

- Položaj, izbor, organizacija, nadležnosti, finansiranje manjinskih samouprava

- Međusobnu usklađenost prava priznatih drugim zakonima.

U vezi sa idejom o spajanju dva zakona u jedan zakon kojim bi se regulisala prava i slobode nacionalnih manjina i pitanja koja se odnose na Nacionalne savete nacionalnih manjina, stručnjaci Beogradskog centra za ljudska prava i Komiteta pravnika za ljudska prava, smatraju da da se i uz dva zakona, uz jasne i detaljne izmene, može postići ista svrha, tj. unaprediti prava i položaj nacionalnih manjina u Republici Srbiji.

BNV: Predlog Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina

Prijedlog Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina izradio je sekretar Bošnjačkog nacionalnog vijeća i član radne grupe za izradu pomenutog zakona, Ahmedin Škrjelj.

Pored suštinski važnih stvari i argumentata koje obavezuju državu da doneše potpuno nov zakon, također postoje i formalno-pravni razlozi zbog kojih Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina ne može biti upućen u proceduru jer: članom 47. stav 2. Jedinstvenih metodoloških pravila za izradu propisa („Službeni glasnik RS“, broj 21/2010) propisano da ako se više od polovine članova osnovnog propisa mijenja, odnosno dopunjuje, treba donijeti novi propis.

Izmjenama i dopunama ovog Zakona mi-

jenja se ukupno 20 članova osnovnog teksta zakona od ukupno 25 članova koliko ovaj zakon ima, uz dodavanje 6 novih članova, stekli su se uslovi da se pristupi donošenju novog zakona.

Članom 8. Zakona o narodnoj skupštini propisano je da su nadležni organi u obavezi da se pri izradi prijedloga zakona i drugih akata, koje donosi Narodna skup-

ština, strogo pridržavaju jedinstvenih metodoloških pravila za izradu propisa.

S tim u vezi, a imajući u vidu naprijed navedeno, predlažemo Vam da podržite i naš prijedlog Zakona, ali i da u okviru vaših interesa i mogućnosti zatražite od Vlade Republike Srbije da povuče iz procedure za usvajanje ovaj zakon, te da zbog ispunjenosti uslova propisanih članom 47. st. 2. Jedinstvenih metodoloških pravila za izradu propisa („Službeni glasnik RS“, broj 21/2010), pristupi izradi i donošenju novog zakona, da formira novu radnu grupu za izradu novog Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, da u njen rad uključi najmanje 8 predstavnika Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, kao i da obaveže Radnu grupu da uvaži prijedloge dobijene od predstavnika Koordinacije.

Primedbe Saveza jevrejskih opština, nemačke, češke i slovenačke manjine

Izložene primedbe motivisane su brigom malobrojnih nacionalnih manjina, čiji je broj u opadanju prema analizi demografskih trendova, da će u budućnosti pasti ispod nivoa arbitrarno određenog diskrimacionog broja "reprezentativnosti", pa će time izgubiti svaku pažnju Države i podršku naporu da održi nacionalni identitet,

čime bi, pasivno, bio ubrzan proces asimilacije, alijenacije i potpunog nestanka.

Drugi značajan segment na koji upozoravamo jeste nedostupnost malobrojnim i dispergovanim nacionalnim zajednicama sistemskim i institucionalizovanim rešenjima, krojenim prema potrebama broj-

nih, prostorno homogenih i koncentrovanih nacionalnih manjina, koje brojem i vezanošću za matične zemlje koje graniče sa Srbijom (i u kojima postoji srpske manjine), kao i aktivnim učestvovanjem u političkom životu. Nesagledavanje nedostupnosti datih rešenja za posledicu ima neiznalaženje alternativnih, vaninstitucio-

nalnih rešenja kao mere podrške malobrojnim, pa time i ugroženim manjinama.

Treći segment predstavljaju primedbe koje se tiču ne samo malobrojnih već i svih drugih nacionalnih manjina. Pored ostalih primedbi važna je i ona koja se

tiče sankcionisanja nečinjenja kada je reč o članovima Zakona sa pozitivnim ili nalogodavnim sadržajem, odnosno činjenjem kada je reč o zabranjenim radnjama i postupcima. Odgovori na pitanja (laika) ko i kada pokreće postupke u slučaju kršenja Zakona, da li se to čini po službenoj

dužnosti ili samo po prijavi, kojom brzinom se postupci odigravaju, da li predupeđeno zastarevanje predmeta sporoču vođenja postupaka, da li je predviđeno da se zainteresovani obaveštavaju o toku postupaka, nisu jasni.

BNV: KOMENTARI NA NACRT IZVJEŠTAJA O SPROVOĐENJU AKCIONOG PLANA ZA OSTVARIVANJE PRAVA NACIONALNIH MANJINA

OPŠTI ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nacrt prvog kvartalnog Izvještaja o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina pokazuje da Akcioni plan kao vrlo važan strateški dokument za pregovaračko Poglavlje 23 o pristupanju Srbije EU ne obuhvata suštinske probleme sa kojima se suočavaju manjine u Republici Srbiji. Prvi Izvještaj nam pokazuje sve nedostatke Akcionog plana među kojima je i nedefinisan položaj nacionalnih vijeća nacionalnih manjina koja u cijelokupnom procesu nisu dobila ulogu pravog partnera.

Sama činjenica da nacionalna vijeća nacionalnih manjina nisu partneri ili nosioci aktivnosti u najvećem broju planiranih aktivnosti Akcionog plana potvrđuje da su predstavnici nacionalnih vijeća tokom cijelokupnog procesa izrade ovog važnog strateškog dokumenta tretirani samo kao objekat, a ne kao ravnopravan partner.

U prilog tome govori i činjenica da se Akcioni planom umanjuje značaj nacionalnih vijeća u oblasti upotrebe manjinskih jezika i pisama gdje su partneri za realizaciju svih aktivnosti o ovoj oblasti lokalni savjeti za međunarodne odnose.

Akcioni plan je usvojila Vlada Republike Srbije, 3. marta 2016. godine, međutim u Izvještaju je vremenski okvir o realizovanim aktivnostima potpuno nelogičan, jer se u najvećem broju slučajeva, navode podaci o aktivnostima koje se odnose na 2015. godinu, na period prije donošenja Plana, što nije relevantno, jer je nemoguće planirati aktivnosti u prošlom vremenu ili postavljati zadatke unazad. U dijelu Izvještaja koji govori o realizaciji aktivnosti ima nepotrebogn

nabranja, citiranja zakonskih normi, a nema neophodnih podataka o samoj realizaciji planiranih aktivnosti.

Uvodna i zaključna razmatranja su kontradiktorna, bave se analizom ustavno-pravnog okvira i međunarodnih sporazuma kojom se pokušava negirati pravo na upotrebu „srodnih jezika“ u sudskom postupku, gdje navodi primjer da je Haški Tribunal koristio skraćenicu bhs za bosanski hrvatski i srpski.

Izvještaju nedostaju mjerljivi i indikatori o realizaciji aktivnosti koji se odnose na sva govorna područja gdje tradicionalno žive nacionalne manjine. Naprimjer, nema nikakvih podataka o realizaciji aktivnosti na teritoriji govornog područja bosanskog jezika – područje Sandžaka gdje tradicionalno žive Bošnjaci.

Nedostaje i kvalitativna analiza podataka koja govori o stepenu realizacije strateških ciljeva, što ograničava mogućnost praćenja napretka u ostvarivanju osnovnih i kolektivnih prava nacionalnih manjina u Republici Srbiji.

Opšti je zaključak da Akcioni plan ni u jednoj oblasti nije napravio napredak ka dostizanju zacrtanih ciljeva za unapređenje položaja i prava nacionalnih manjina u Republici Srbiji.

Neophodno je preduzeti sljedeće korake:

- Izvršiti reviziju Akcionog plana;
- Definisati više mjerljivih i kvalitativnih indikatora da bi se osigurali mehanizmi za mjerjenje uticaja planiranih aktivnosti i stepen dostizanja zacrtanih ciljeva.
- U oblasti ekonomskog položaja manjina uraditi socio-ekonomsku analizu

područja gdje tradicionalno žive nacionalne manjine, kao što je područje Sandžaka gdje tradicionalno žive Bošnjaci, pomoću UNDP indikatora ljudskog razvoja i strategiju održivoga razvoja ne razvijenih područja;

- Kod upotrebe jezika, naći rješenja kako bi se uklonile administrativne prepreke za službenu upotrebu bosanskog jezika u Sandžaku da bi se bosanski jezik mogao koristiti u državnim organima, sudstvu, tužilaštvu, organima sa javnim ovlaštenjima, javnim preduzećima, te drugim državnim institucijama;
- Imenovati stručni tim za reviziju i implementaciju AP sa jasnim zaduženjima i opisom poslova;
- Definisati nacionalna vijeća nacionalnih manjina kao ključni faktor u cijelokupnom procesu AP;
- Odrediti stručni tim za redovno praćenje Akcionog plana;
- Planirati edukaciju nacionalnih savjeta nacionalnih manjina i drugih ključnih aktera i, za praćenje i izvještanje o implementaciji Plana;
- Izraditi strategiju komunikacije za implementaciju Akcionog plana i promociju prava nacionalnih manjina;
- Definisati aktivnosti i efikasne mehanizme za rješavanje slučajeva diskriminacije Bošnjaka u obrazovanju na bosanskom, po preporukama Zaštitnika građana i Povjerenika za ravnopravnost iz 2014.;
- Definisati aktivnosti i efikasne mehanizme za uvođenje redovnog programa na manjinskim jezicima na javnom servisu.

Nacionalni praznik Rusina

Izvor: Ruske slovo

Rusinska zajednica u Srbiji obeležila je svoj nacionalni praznik 17. januara. Prigodni programi povodom praznika organizovani su u Đurđevu, Kuli, Ruskom Krsturu, Gospodincima, Šidu, Novom Orahovu, Subotici, Novom Sadu, Vrbasu i Kucuri. Centralna proslava održana je 14. januara u Bikić Dolu, a u organizaciji Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina.

Obeležavanje Nacionalnog praznika Rusina ove godine je održano po deseti put, a Nacionalni praznik – 17. januar, podseća na organizovani dolazak prvih Rusina u Bačku. Ove godine se navršava 266 godina kako je Franc de Redl, savetnik carice Marije Terezije i administrator Kraljevsko-državnog Bačkog distrikta u Somboru, 17. januara 1751. godine potpisao ugovor o naseljavanju 200 rusinskih grkokatoličkih porodica na tadašnju pustaru Veliki Krstur, što je prvi službeni dokument o naseljavanju Rusina na ove prostore.

Posle pozdravnih reči predstavnika Opštine Šid, čelnika Rusina i Pokrajine Vojvodine, čestitke rusinskoj nacionalnoj manjini uputili su i Apostolski egzarch za grkokatolike u Srbiji, vladika Georgije Džudžar, i predsednik Nacionalnog saveta Rusina, Slavko Rac.

U ime Pokrajinske vlade srećnosti je prisustvovala Snežana Sedlar, potpredsednica Skupštine.

„Za pokrajinske institucije, pitanje negovanja tradicije, po-

štovanja i očuvanja identiteta i unapređenja položaja i rusinske i svih drugih nacionalnih zajednica koje žive u Vojvodini ima poseban značaj

i jedan je od prioriteta. U tom smislu, vrata pokrajinske Skupštine uvek su vam otvorena za podršku i za saradnju. Čestitam vam Nacionalni praznik Rusina u Srbiji“, kazala je između ostalog, u svom obraćanju potpredsednica Skupštine AP Vojvodine, Snežana Sedlar.

Kulturno-umetnički program održan je u Kulturno-obrazovnom centru u Šidu, a u popodnevnim časovima u Bikiću je otvorena izložba slika Olgice Lukač iz Berkasova i ručnih radova Mirjane Barna i Nade Kečkeš, dok je u Šidu bila izložba slika Andelke Antičević iz Berkasova i Dragice Živković iz Šida.

U Područnoj školi Osnovne škole „Sremski front“ održana je promocija monografije „Bikić Do“, a u crkvi Uspenija Presvete Bogorodice svečana Liturgija koju je predvodio vladika Džudžar.

„Koljindrec“ tradicionalni vlaški običaj za Badnje veče

Izvor: Zajednica Vlaha Srbije

Širom istočne Srbije među pri-padnicima vlaške zajednice 24. i 25. decembra po Julijan-skom, odnosno 6. i 7. januara po Gregorijanskom kalendaru proslavljeni su Badnje veče i Božić.

Kao i u većini naselja nastanjenih vlaškim življem, u Metovnici kod Bora proslavljen je Badnje veče uz tradicionalni običaj „Koljindrec“, te službom u seoskoj cr-

Koledari su za ovu priliku, pored tople odeće, opremljeni još i tradicionalnom vlaškom torbom „trastom“ i „colindom-koljindom“ - ritualnim šarenim štapom od leskine ili vrbove grane, sa stilizovanim prikazom isprepletanih zmija, simbola zdravlja. Koljindom se džara vatrica u kući domaćina, gde nekoliko predstavnika grupe koledara izgovara zdravicu. Domaćica poslužuje koledare posnom hranom, dok mrsnu hranu šalje kako bi je spremili

bez koledara, grupa od desetak hrabrih i tradiciji privrženih mladića obišla je više desetina kuća na Spinetu, po mraku, mrazu ispod -15 stepeni i smetovima koji su na nekim mestima bili viši od jednog metra.

Ovom prilikom koledari su obišli i oba verska objekta, ali su po tradiciji poklone dobili samo u Pravoslavnom Paraklisu „Svih svetaca“ Rumunske/Vlaške pravo-

kvi (podignutoj sredstvima svih meštana sela) od strane sveštenika Srpske pravoslavne Crkve, Oca Milana Jankovića i Pravoslavnom Paraklisu „Svih svetaca“ Rumunske/Vlaške pravoslavne crkve, gde je službu vršio Paroh metovnički, Otac Antonije Isac.

Više od sto koledara, mahom mladih i dece, podeljenih u više grupa, obišlo je gotovo sva domaćinstva u ovom selu, poželevši im sreću, zdravlje, uspešnu i rodnu godinu posebnom tradicionalnom zdravicom koja se za ovaj običaj prenosi sa kolena na koleno.

posle ponoći, kad se prigodnom gozbom dočekuje Božić.

Iako je zbog smetova kod seoskog groblja i nemogućnošću prilaza bilo kojim prevozom delovalo da će zaseok Spinet ostati

slavne crkve, gde je posle posebne službe i molitve u čast koledara, Otac Antonije Isac (porekлом iz sela Ilava u Rumuniji) rekao: „Osećam se kao kod kuće, isti običaj, štap i pesma. Ovo me vraća u detinjstvo, ovako sam ja sa svojim vršnjacima obilazio rodno selo.“

„Colinda-Koljinda“ se pravi od grane leske ili vrbe. Domaćin u šumu obično odlazi sa decom ili unucima. Na poseban način se skida kora tako da se dobiju pravilne trake (kaiševi) kojima se obavija štap, a zatim se tako pripremljen dimi na otvorenoj vatri. Skidanjem traka ostaju tragovi, koji simbolizuju isprepletane zmije.

Crnogorska biblioteka i čitaonica

Izvor: Krstaš

Udruženje Crnogoraca Srbije „Krstaš“ i Crnogorsko kulturno prosjetno društvo „Princeza Ksenija“ pokrenuli su projekt otvaranja crnogorske biblioteke i čitaonice u prostorijama Crnogorskog kulturnog centra u Lovćencu. U toku su enterijerski radovi i sakupljanje knjižnog fonda. Cilj projekta je da se na jednom mjestu sublimira crnogorska literatura iz svih oblasti i bude dostupna kako crnogorskoj zajednici u Vojvodini tako i široj naučnoj i čitalačkoj javnosti.

Čitaonica će biti opremljena po savremenim bibliotekarskim standardima i na usluzi svim zainteresovanim koji žele da se upoznaju sa crnogorskom književnošću, istorijom, geografijom, jezikom i drugim oblastima koje se tiču Crne Gore.

Zainteresovani autori, izdavači i donatori koji žele da njihove knjige budu u sastavu knjižnog fonda čitaonice iste mogu poslati poštom na sljedeću adresu:

UCS „Krstaš“

Trg IV Crnogorske proleterske brigade

24322 Lovćenac

Slovačka zajednica

Srpsko-slovačke veze su duboke i trajne

Izvor: Pokrajinska vlada / Hlas ljudu

Volni, Karol Rumi i Pavel Magda.

„Ipak, najveći uticaj na našim prostorima ostavio je veliki filozof i istoričar književnosti, Pavel Jozef Šafarik, koji je bio profesor i direktor Srpske velike pravoslavne gimnazije, a čiji dolazak u Novi Sad je bio plod upravo snažnih kulturnih, trgovачkih i prijateljskih veza Slovaka i Srba koje traju do danas“, zaključio je Kuzmanović.

Muzej Vojvodine je obeležavao 300 godina doseljavanja Slovaka na prostor današnje Vojvodine otpočeо još u oktobru prošle godine. Tad su u prostorijama muzeja otvorili izložbu „Iza gora i dolina – tri veka Slovaka u Vojvodini“, a obeležavanje ovog jubileja nastavljuju i ove godine. Tokom januara održana su dva predavanja na temu slovačko-srpskih kulturnih i političkih veza.

Kao prvo održano je predavanje zamenika pokrajinskog sekretara za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama, dr Nebojše Kuzmanovića.

Ističući snažne ne samo kulturološke veze srpskog i slovačkog naroda, Kuzmanović je podsetio da je Slovačka svoj poseban odnos prema Srbiji potvrdila i činjenicom da je jedna od zemalja koje nisu priznale nezavisnost Kosova.

Uz to, Srbi u Slovačkoj su dobili status nacionalne manjine, iako ih je na poslednjem popisu stanovništva iz 2011. bilo svega 475. Značaj ovog gesta slovačke

vlade, on je ilustrovaо činjenicom da u Sloveniji živi preko 50.000, a samo u Beču, kao prestonici Austrije preko 100.000 Srba, ali ni u jednoj od tih zemalja oni nemaju status nacionalne manjine.

„Od kraja XVII do prve polovine XX veka, više od 2. 500 srpskih kulturnih poslenika i stvaralaца - pisaca, filozofa, prosvetitelja i naučnika - školovalо se u Bratislavi, Košicama, Kežmarku, Modri i drugim slovačkim mestima“, podsetio je Kuzmanović.

Među njima su, kako je precizirao, bili i velikani poput Dositeja Obradovića, Đure Daničića, Svetozara Miletića ili Jovan Jovanović Zmaj, čiju bistu je u Modri krajem prošle godine otkrio predsednik Pokrajinske vlade, Igor Mirović.

Kuzmanović je dodaо da odnose srpskog i slovačkog naroda kroz viševekovnu istoriju odlikuje odsustvo bilo kakvih sukoba ili nerazumevanja, podsetivši da su još krajem 18. veka, u prvoj srpskoj gimnaziji otvorenoj u Sremskim Karlovicima, među prvim predavačima bili i profesori iz Slovačke – Jan Gros, Andrej

Naredno predavanje je bilo posvećeno političkom životu Slovaka u Kraljevini Srbia, Hrvata i Slovenaca. Predavač je bio prof. dr Slobodan Bjelica, vanredni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Tom prilikom je govorio o jedinoj slovačkoj stranci iz tog perioda – Slovačkoj narodnoj stranci, koja je bila aktivna još za vreme Austro-Ugarske, o koaliciji sa drugim strankama, kao i neslaganju sa vodećom vojvođanskom strankom tog vremena. Za kraj je istakao da su Slovaci gajili pozitivan stav prema jugoslovenskoj državi i zajedništvu, nisu bili separatisti, ali da se nisu slagali sa politikom koju je u tom vremenu vodila Radikalna stranka, kao dominantna stranka u Vojvodini.

Učenici čuvaju sećanje na Holokaust

Izvor: RTS

Usret Danu sećanja na žrtve Holokausta, 27. januar, deca beogradskih osnovnih i srednjih škola su čitala sećanja preživelih srpskih Jevreja. Njihove bolne ispovesti bile su potresne kako za prisutne preživele tako i za decu, koja su najteži čas istorije na planeti položila peticom.

„Trčali smo koliko smo mogli, a Ljoticevci su se kretali oprezno i bili su spori. Mislim da su bili sigurni da im ne možemo pobeći“, čitao je Lazar Stević sećanje Aleksandra Ajzingera, tada dvanaestogodišnjaka, koji je sa majkom pobegao iz logora „Banjica“.

Preživeo je krijući se kod pravednika u Istočnoj Srbiji. Sećanje je slušao kao da pripada drugome. Do jednog trenutka.

„Kako je njegova priča tekla, tako sam se ja uživeo u to. I shvatio da je to deo mog života. Dakle, ne scena nego nešto što sam ja preživeo i što ponovo doživljavam“, rekao je Aleksandar Ajzinger.

Deca, potomci preživelih Jevreja, bila su posebno emotivna.

„Uspeli su da prežive tako što su se sakrivali u podrumima drugara ili nečije porodice, non-stop su se sakrivali, krili su se pod zemljom i sakrivali se“, kaže Adam Savić.

„Pogotovo mi je drago što ovo održavamo sa decom koja nemaju veze sa Jevrejskom opštinom i koja ne znaju toliko o Holokaustu. Ako imamo više dece, ovo se, nadam se, neće više ponoviti“, rekla je Ognjena Ratković.

Holokaust je čas istorije koji se ne sme zaboraviti, kaže jedna od nastavnica koja je pripremala decu.

„Učenjem o Holokaustu, mi učimo o najvažnijim ljudskim vrednostima. Učimo koliko je važno dostojanstvo, koliko je važna sloboda, koliko je važan mir“, ističe Nada Banjanin Đuričić, nastavnica.

„Postoji posebna veza između srpskog i jevrejskog naroda. Jevreji su doživeli veliko stradanje tokom Drugog svetskog rata. Srbi su im dosta pomagali“, rekao je Danijel Bogunović iz Jevrejske opštine Beograd.

Crvena Armija je 27. januara 1945. oslobođila Aušvic. U Holokaustu je do tada nastradalo šest miliona Jevreja. Među njima i 90 odsto jevrejske populacije u Srbiji.

Makedonska zajednica

Ostvareni značajni iskoraci

Izvor: Pokrajinska vlada

Predsednik Pokrajinske vlade, Igor Mirović, primio je u utorak, 31. januara, predsednika Nacionalnog saveta makedonske nacionalne manjine, Borčeta Veličkovskog, sa kojim je razgovarao o pitanjima značajnim za unapređenje položaja makedonske manjine, kao i drugih nacionalnih manjina u Vojvodini.

U razgovoru je ocenjeno da su u pretodnih nekoliko godina za makedonsku manjinu, najmlađu po institucionalnoj organizovanosti, ostvareni iskoraci u oblastima kulture i informisanja, a posebno u oblastima obrazovanja i upotrebe jezika i pisma. Tako je makedonski jezik u službenoj upotrebi u opštini Plandište, kao i u naselju Jabuka (Grad Pančevo), u kojem se i nastava izvodi na makedonskom jeziku.

Veličkovski je rekao da je za makedonsku nacionalnu manjinu u budućnosti posebno značajna podrška Pokrajine na polju kulture, kroz podršku institucijama koje sprovode kulturnu politiku, kao i podrška izdavačke delatnosti na makedonskom jeziku.

„Zajednički radimo na tome da stvorimo što bolje uslove za negovanje kulture i identiteta svih manjina u Vojvodini, jer je to naša zajednička vrednost“, rekao je Mirović.

Makedonska nacionalna manjina, tokom 2017. godine obeležava sedam decenija

od naseljavanja u Vojvodini. Pored niza manifestacija, taj značajan događaj za makedonsku manjinu, biće obeležen i podizanjem spomenika „Majka Makedonija“ u Pančevu, gde je i sedište Nacionalnog saveta Makedonaca. U razgovoru je istaknuto da će Pokrajina podržati podizanje spomenika.

Gotovi prvi autorski udžbenici

Završena je realizacija udžbenika glazbene kulture na hrvatskom jeziku za učenike od 1. do 4. razreda osnovne škole. Tim povodom u Hrvatskom nacionalnom vijeću boravili su i djelatnici Zavoda za udžbenike, koji je nakladnik ovih knjiga.

Voditeljica Odjela zavoda u Novom Sadu, Romanca Jovanović, kaže kako su ovi udžbenici rezultat realizacije memoranduma definirane suradnje o izradi udžbenika za potrebe nastave na jezicima manjina.

„Kada je u pitanju nastava na hrvatskom jeziku, za početak ove školske godine uradili smo udžbenike matematike od 1. do 4. razreda s radnim

bilježnicama. To su prijevodi udžbenika sa srpskog jezika, onako kako smo to radili i za druge nacionalne manjine u Vojvodini. Trenutno radimo udžbenike

glazbene kulture od 1. do 4. razreda, koji su u završnoj fazi. Udžbenici su prošli sve procedure, dobivena je susglasnost Pokrajinskog tajništva za obra-

zovanje. S obzirom da su se autori usuglasili s posljednjom verzijom koja im je donijeta na uvid i da nema većih izmjena što se tiče sadržaja i likovno-grafičkog oblikovanja, ovaj set udžbenika se već sutra pušta u tisk“, kaže Jovanović.

Ona dodaje kako su rukopisi udžbenika glazbene kulture za 5. i 6. razred u završnoj fazi i za nekoliko dana će biti poslani na odobrenje meritornih tijela. „Očekujemo da će ti udžbenici jednom ubrzanom procedurom biti uzeti u razmatranje. Udžbenici iz istog predmeta za 7. i 8. razred su

također u fazi izrade, na njima se intenzivno radi, te očekujemo da ih, uz naše maksimalno angažiranje, što prije izradimo“, dodaje ona.

Kultura otvara sva vrata

Izvor: Pokrajinska vlada

Pokrajinski sekretar za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama profesor, Miroslav Štakkić, sa saradnicima sastao se 16. januara sa konzulom Republike Hrvatske u Subotici, Hrojem Ambreušom, i članom Nacionalnog veća hrvatske nacionalne manjine, Ivanom Karačićem.

Tema susreta bilo je jačanje veza u menu kulture između srpskog i hrvatskog naroda. Profesor Štakkić istakao je da upravo kultura najbrže ruši sve barijere.

„Kultura ne priznaje zaključana vrata, a ključ je u direktnoj komunikaciji. Sekretarijat ima ideju da pojača kulturnu saradnju u regionu i smatramo da je to jedini pravi put“, dodao je Štakkić.

Prema njegovim rečima, moguće je direktno sarađivati na svim poljima kulture, jer je ona razvijena u obe sredine – i srpskoj i hrvatskoj.

„Kultura u Vojvodini ima jedan speci-

fičan stvaralački oblik, s obzirom na multikulturalnost sredine. Na ovom prostoru postoji neka vrsta zbira svega onoga što se dešava u kulturi u svim zemljama u okruženju“, naglasio je Štakkić.

Kako je većina hrvatskih udruženja koja se u Srbiji bave kulturom koncentrišana upravo na području Vojvodine, konzul Ambreuš rekao je da je sistemski komunikacija sa svim nivoima vlasti veoma važna.

Održana konferencija za medije Saveza bačkih Bunjevaca

Izvor: Bunjevci

Pridstavnici Saveza bačkih Bunjevaca održali su u srijdu, 25. januara, konferenciju za medije.

Mirko Bajić, pridsidnik Saveza bačkih Bunjevaca, prvo se osvrnio na prošlu godinu. Ona nije bila laka, po ocini članova SBB-a bila je teška, ali i uspišna. U prvi plan Bajić je istakao učestovanje SBB-a u radu Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Mi smo dio Savita, od 19 članova, 6 je sa liste SBB-a. Trudili smo se, mislim da smo to i postigli, da damo velik doprinos radu Savita.

Možda je unazad deset godina Savit prvi put u takoj fazi da radi normalno i složno u interesu zajednice. Mi nismo napravili situaciju da politizujemo rad Nacionalnog savita. Naša zajednica je moždar i primer svima kako triba radit, a da se Savit ne politizuje u interesu politike jedne stranke, te da politička stranka doprinese svemu onome što Savit radi.

Bajić je u analizi 2016. godine istakao i podnetu inicijativu da se akt iz 1945. godine, koji je Bunjevcima zabranio da se izjašnjavaju ko Bunjevci, proglaši aktom protivnom ljudskim pravima, i aktom otvorene asimilacije prema Bunjevcima, te da je ta inicijativa pripuštena, kako je to i red, NSBNM.

Divaneć o planovima za 2017. godinu, Bajić je naglasio da će bit nizovan duh dosadašnjeg rada u NSBNM.

– Nećemo namećat političke ciljove SBB-a Savitu. Uostalom, od devet rukovodeći mista, SBB ima samo

dva. Ne težimo, nit ćemo težiti, da politički zasenimo Savit. Naprotiv, NSBNM predstavlja sve Bunjevce, bez obzira na političko opridiljenje, a daćemo maksimalan doprinos da

sa učešćem NSBNM. Teme će biti vezane za Bunjevce, ko smo, šta smo, da zaslužujemo da nas u Srbiji svako poštuje ko autohtonu nacionalnu manjinu.

se ostvarivaje ciljovi zajednice. Kad je reč o podnetoj inicijativi oko akta iz 1945. godine, ona je primljena na izuzetan način, pa će 18. februara bit organizovan naučni simpozijum o Bunjevcima, u organizaciji Skupštine APV, odnosno Izvršnog veća,

Ko ključan cilj Bajić ističe da Bunjevci budu ravноправni ko ostale nacionalne zajednice, ne triba ni više, ni manje.

– Ne tražimo da mi dobijemo kaka prava, a da se ona drugima uskrate. Samo želimo da sve nacionalne manjine dostignu ono što njim je potrebno, al da sve manjine budu ravноправne u tom. To se, prija svega, odnosi na pitanja obrazovanja, jezika, informisanja, kulture. Tu SBB nalazi svoju obavezu,

zato se i dalje držimo našeg slogan „Složno“, i tako triba da radimo i u buduće. To moraje pripoznat svi u nacionalnoj zajednici, da zajedno i složno radimo na opštem cilju, na ostvarivanju našu prava u Srbiji, našoj matičnoj državi.

Centar za istraživanja migracija
Center for Migration Studies

Publikaciju podržava Fondacija za otvoreno društvo, Ambasada Sjedinjenih Američkih Država iz Beograda i Misija OEBS u Srbiji. Mišljenja objavljena u biltenu ne predstavljaju nužno zvanične stavove vlada i organizacija koje finansiraju projekat